

जिल्हा परिषदेतील पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांच्या आगाऊ वेतनवाढीसंदर्भात मा.न्यायालयात दाखल होणाऱ्या याचिका कमी करण्यासाठी अभ्यासगट स्थापन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग

शासन निर्णय क्र.संकीर्ण २०२१/प्र.क्र.५९८/आस्था.१४,

२५, मझबान पथ, बांधकाम भवन,

फोर्ट, मुंबई ४०० ००१.

दिनांक :- २६ जुलै, २०२१

वाचा :-

मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे रिट याचिका क्र.४५११/२०१९ व इतर याचिकांवरील दिनांक १.४.२०२१ चे आदेश.

प्रस्तावना :-

- १) राज्यातील जिल्हा परिषदांमधील कार्यरत असलेल्या शिक्षकांपैकी उत्कृष्ट शिक्षकांना पुरस्कार व एक वेतनवाढ देण्याबाबत या विभागाने दिनांक १२.१२.२००० च्या परिपत्रकान्वये निर्णय घेतला होता.
- २) राज्य वेतन सुधारणा समिती, २००८ च्या शिफारशीनुसार अत्युत्कृष्ट कामासाठी आगाऊ वेतनवाढी मंजूर करण्यासंदर्भात "सहाय्या वेतन आयोगानुसार सुधारित वेतनश्रेणी अनुज्ञेय झाल्याच्या कालावधीत (दिनांक १.१०.२००६ ते १.१०.२०१५) आगाऊ वेतनवाढीचा लाभ देण्यात येऊ नये," असा निर्णय सामान्य प्रशासन विभागाच्या दिनांक २४.८.२०१७ च्या शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला आहे. सदर शासन निर्णयातील तरतुदीस अनुसरून ग्रामविकास विभागाच्या उपरोक्त नमूद दिनांक १२.१२.२०००च्या शासन निर्णयातील मार्गदर्शक सूचनांमधील सूचना क्र.१२ येथील जिल्हा परिषदेतील शिक्षकांना आगाऊ वेतनवाढ देण्याची तरतुद वगळण्याबाबत ग्रामविकास विभागाच्या दिनांक ४.९.२०१८ च्या शासन परिपत्रकान्वये निर्णय घेण्यात आलेला आहे.

- ३) दरम्यान या विभागाच्या दिनांक १२.१२.२००० च्या परिपत्रकातील सूचना क्र.१२ चुकीची असून ती वित्त विभागाच्या व सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेशिवाय निर्गमीत करण्यात आली असल्याने अवैध आहे. त्यामुळे दिनांक १२.१२.२००० च्या परिपत्रकातील सूचना क्र.१२ रद्द करण्याबाबतचे सविस्तर परिपत्रक वित्त विभागाच्या मान्यतेने रद्द करून सुधारित परिपत्रक निर्गमीत करण्यासंदर्भातील प्रस्ताव सामान्य प्रशासन विभाग व वित्त विभाग यांना सादर करण्यात आला.
- ४) त्या अनुषंगाने सामान्य प्रशासन विभागाने असे अभिप्राय दिले की, ग्रामविकास विभागाने दिनांक १२.१२.२००० च्या शासन परिपत्रकाद्वारे जिल्हा परिषद पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांना दिलेली आगाऊ वेतनवाढीची तरतुद ही जिल्हा परिषदेतील पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांपुरती मर्यादित आहे. सदरचा निर्णय ग्रामविकास विभागाने त्यांच्या स्तरावर घेतलेला आहे. पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांना आगाऊ वेतनवाढ द्यावी किंवा कसे, हा विषय पुर्णतः ग्रामविकास विभागाच्या अखत्यारितील आहे. तथापि, दिनांक ४.९.२०१८ च्या परिपत्रकाच्या मसुद्यातील प्रस्तावनेमध्ये व संदर्भामध्ये सामान्य प्रशासन विभागाच्या दिनांक २४.८.२०१७ च्या शासन निर्णयाचा उल्लेख वगळण्याची दक्षता घेण्यात यावी, असे अभिप्राय सामान्य प्रशासन विभागाने दिले आहेत. सदर अभिप्रायाच्या अनुषंगाने या विभागाच्या दिनांक ४.२.२०२० च्या शासन शुध्दीपत्रकानुसार सामान्य प्रशासन विभागाच्या दिनांक २४.८.२०१७ च्या शासन निर्णयाचा उल्लेख वगळण्यात आला आहे.
- ५) जिल्हा पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांसंदर्भात विभागाच्या योजनेस वित्त विभागाची मान्यता दिसून येत नाही. त्यामुळे दिनांक १२.१२.२००० च्या मार्गदर्शक सूचना वित्त विभागाच्या मान्यतेशिवाय निर्गमीत करण्याचा निर्णय ग्रामविकास विभागाने जाणीवपूर्वक घेतला आहे, असे वित्त विभागाने नमूद केले आहे. वित्त विभागाच्या सल्ला मसलतीशिवाय तयार करण्यात येणारी कोणतीही योजना अवैध ठरते. यास्तव सदर योजनेसंदर्भात विभागाने उचित निर्णय घेणे योग्य ठरेल, असे अभिप्राय वित्त विभागाने दिलेले आहेत.
- ६) या विभागाने दिनांक ४.९.२०१८ च्या शासन निर्णयान्वये दिनांक १२.१२.२००० च्या शासन निर्णयातील मार्गदर्शक सूचना क्र.१२ येथील जिल्हा परिषद शिक्षकांना आगाऊ वेतनवाढ देण्याची तरतुद वगळली आहे. त्या अनुषंगाने मा.उच्च न्यायालयामध्ये विविध रिट याचिका तसेच अवमान याचिका दाखल झालेल्या आहेत. अशा विविध रिट याचिकांमध्ये रिट याचिका

क्र.१९५४/२०१८ च्या दिनांक २५.१.२०१९ च्या निर्णयानुसार कार्यवाही करण्याचे आदेश मा.उच्च न्यायालयाने दिलेले आहेत.

२. जिल्हा परिषदेतील पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांच्या आगाऊ वेतनवाढीसंदर्भात प्रश्न/वाद उद्भवतात. याबाबत असे निदर्शनास आले आहे की, सामान्यतः समान श्रेणीतील कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत वरील प्रकारच्या समस्या वारंवार उद्भवत असतात. अशा प्रकारचे प्रश्न/ वाद मा.उच्च न्यायालय आणि मा. सर्वोच्च न्यायालय अशा दोन्ही न्यायालयासमोर वेळोवेळी निवाड्याकरिता आणले जातात. विशेषतः मा.मुंबई उच्च न्यायालयातील प्रकरणांमध्ये असे दिसून आले आहे की, अशा प्रकारचे अनेक मुद्दे / वाद एकाचवेळी मा. उच्च न्यायालयाच्या नागपूर आणि औरंगाबाद खंडपीठासमोर देखील विचारार्थ प्रस्तुत केले जातात.

३. अशा प्रकारच्या न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये शासनाचे आणि पर्यायाने ग्रामविकास विभागाच्या अधिकाऱ्यांच्या वतीने प्रतिनिधित्व करण्यासाठी नियुक्त सरकारी वकील हे सहसा एकच नसतात. अनेकवेळा सरकारी वकीलांना सूचना देणाऱ्या विभागाच्या अधिकाऱ्यांमध्ये समन्वयाचा अभाव असल्याचे आढळून आले आहे आणि परिणामी शासनाच्या वतीने सरकारी वकीलांनी अशा प्रकारच्या न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये मा. न्यायालयासमोर केलेले सादरीकरणात मोठ्या प्रमाणात विसंगती दिसून येते. अशा प्रकारे समन्वयाचा अभाव आणि त्याप्रमाणे संपर्क/ संभाषण यांचा अभाव या सगळ्याचा परिणाम म्हणून एकसमान नसल्या तरी अशा प्रकारच्या एकसारख्या प्रकरणांमध्ये मा.न्यायालयाकडून पारित केले जाणारे आदेश हे परस्परविरोधी नसले तरी मुलभूतरीत्या एकसारखे नसतात. त्यामुळे मा. न्यायालयाचे आदेश किंवा निर्देश/ सूचना यांची अंमलबजावणी किंवा अनुपालन करताना अगणित अडचणी येतात.

४. तरी अशा विविध मुद्दे / प्रकरणांमध्ये मा. न्यायालयाने कायद्याचे स्थान अंतिमतः निश्चित केले असले तरी याच्याशी विसंगत असे निर्णय ग्रामविकास विभागाचे अधिकारी घेत असल्याचे दिसून आले आहे. असे निर्णय घेताना ग्रामविकास विभागाचे अधिकारी अशा प्रकारच्या न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये कायदेशीर बाजूशी अनभिज्ञ असतात किंवा मा.न्यायालयाने अशा प्रकारच्या प्रत्येक प्रकरणामध्ये एकसमान असले तरी स्वतंत्र आदेश निर्गमित करणे आवश्यक असल्याची ग्रामविकास विभागाच्या अधिकाऱ्यांची धारणा असल्यामुळे अशा गोष्टी घडून येत असतात.

५. या सर्वांचा आणि अशा अन्य परिस्थितीचा परिणाम स्वरूप या कर्मचाऱ्यांकडून न्यायालयीन प्रक्रियेचा अवलंब केला जातो आणि केवळ कर्मचारीच नव्हे तर शासनास देखील यामुळे अपरिहार्य असे आर्थिक भार वगळता अन्य अडचणींना गंभीररीत्या सामोरे जावे लागते. याव्यतिरीक्त अनावश्यक आणि अनूचित असे न्यायालयीन खटले/ प्रकरणे उद्भवतात आणि याचा संपूर्णतः न्यायालयीन प्रक्रियेवर विपरीत परिणाम दिसून येतो.

६. उपरोक्त पार्श्वभूमी लक्षात घेता, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी रिट याचिका क्र.४५११/२०१९ आणि अन्य रिट याचिकांमध्ये दिनांक १.४.२०२१ रोजी पुढीलप्रमाणे आदेश दिलेले आहेत :

“Once the position of law is laid down by this Court and if the State does not challenge the view taken, there is no reason why the State Government should not issue clarificatory instructions to its officers to bring the position in consonance with the law laid down. That not being done, the Education Authorities keep passing the same orders, which are then challenged in writ petitions which simply annex the impugned order and the orders already passed by this Court and such impugned orders are then set aside following the earlier decisions. Countless petitions keep getting filed on the same subject by the teaching and non-teaching staff with the same result and we are informed that the number at the Principal Seat and the Benches as Nagpur and Aurangabad of such petitions would cross four digits. This is a creation of needless litigation. The teaching and non-teaching staff are forced to come to the Court, spending money and time. Time is also important as the petitioners can invest the same in imparting education for which grants are paid by the State. The money spent on defending such petitions, and, thus, the resultant position is of enormous social and economic costs. Apart from adding to the already crowded docket of this court”.

७. वरील निरीक्षण आणि या मुद्यावरील अन्य दृष्टीकोनातून मा.अॅडव्होकेट जनरल यांनी मा.उच्च न्यायालयास अभ्यास गट स्थापित करून त्यामार्फत वरील मुद्यांच्या सोबत अन्य निगडीत व प्रासंगिक

मुद्यांवर सखोलपणे अभ्यासाचे आयोजन केले जाईल असे आश्वासन दिले आहे. अशा प्रकारे स्थापित करावयाच्या अभ्यास गटाने कर्मचाऱ्यांमध्ये उदभवणाऱ्या विवादाचे मुद्दे/ समस्यांचे निराकरण करणारे योग्य ते उपक्रम राबवून त्यांना न्यायालयासमोर यापूर्वी निवाड्यासाठी असलेल्या न्यायिक बाब/ विषयांसाठी मा. न्यायालयाकडे जाण्यापासून परावृत्त करणे अपेक्षित असेल. वरील प्रस्तावित अभ्यास गटाने विवादाचे मुद्दे/ समस्यांचे निराकरणासाठी योग्य त्या सूचना देणे आणि विशेषतः सुरुवातीलाच न्यायालयासमोर वारंवार अनावश्यक आणि अनुचित अशी न्यायिक प्रकरणे दाखल होणार नाहीत यासाठी उचित मार्गदर्शन करणे अपेक्षित आहे.

वरील नमूद केल्याप्रमाणे अभ्यास गटाची स्थापना करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

एकीकडे कर्मचारी आणि दुसरीकडे त्यांचे नियोक्ते किंवा संबंधित शासकीय यंत्रणा यांच्यामध्ये उद्भवणारे वादाचे समान मुद्दे ; ज्यामुळे विवाद आणि न्यायिक बाब यांचा अंतर्भाव असलेल्या प्रकरणांमध्ये न्यायालयाने यापूर्वीच निवाडा/ निष्कर्ष दिलेला असेल किंवा मा. उच्च न्यायालय किंवा मा. सर्वोच्च न्यायालयाने अंतिम आदेश पारित केला असेल अशी न्यायिक प्रकरणे किंवा न्यायिक प्रक्रियांची पुनरावृत्ती होत असेल असे सामाईक मुद्दे निदर्शनास आणून देण्याच्या दृष्टीकोनातून खालीलप्रमाणे अभ्यास गटाची स्थापना करण्यात येत आहे.

समान मुद्यांच्याबाबत राज्य शासन आणि परिणामतः ग्रामविकास विभाग, मा.न्यायालयासमोरील प्रकरणांमध्ये बचाव करताना आपली सामाईक आणि सुसंगत बाजू कशी मांडता येईल, याबाबत ही हा अभ्यास गट सूचना देईल.

अ.क्र.	अधिकाऱ्यांचे नाव व पदनाम	समितीचे पदनाम
१	श्री.मंगेश वसंत मोहिते, सह सचिव, ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई	अध्यक्ष
२	उप सचिव (जि.प.आस्थापना), ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई	सदस्य
३	श्रीमती वर्षा कासुलकर, अवर सचिव (विधी), ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई	सदस्य सचिव

४	अवर सचिव/कक्ष अधिकारी (आस्था-१४), ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई	सदस्य
५	उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, कोकण भवन, नवी मुंबई.	सदस्य
६	उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, पुणे विभाग, पुणे.	सदस्य
७	उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद.	सदस्य
८	उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, नाशिक विभाग, नाशिक.	सदस्य
९	उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, नागपूर विभाग, नागपूर.	सदस्य
१०	उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, अमरावती विभाग, अमरावती.	सदस्य
११	अॅड. आसिफ पटेल, अतिरिक्त शासकीय अभियोक्ता, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई	सदस्य
१२	शासकीय अभियोक्ता, मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद	सदस्य
१३	शासकीय अभियोक्ता, मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ नागपूर	सदस्य
१४	विधी अधिकारी, विभागीय आयुक्त कार्यालय, कोकण भवन, नवी मुंबई.	सदस्य
१५	विधी अधिकारी, विभागीय आयुक्त कार्यालय, पुणे विभाग, पुणे.	सदस्य
१६	विधी अधिकारी, विभागीय आयुक्त कार्यालय, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद.	सदस्य
१७	विधी अधिकारी, विभागीय आयुक्त कार्यालय, नाशिक विभाग, नाशिक.	सदस्य
१८	विधी अधिकारी, विभागीय आयुक्त कार्यालय, नागपूर विभाग, नागपूर.	सदस्य

१९	विधी अधिकारी, विभागीय आयुक्त कार्यालय, अमरावती विभाग, अमरावती.	सदस्य
----	---	-------

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०२१०७२६१२३५४३५४२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(र.ई.गिरी)

अवर सचिव ग्रामविकास विभाग

प्रति,

- १) मा. महाधिवक्ता, महाराष्ट्र राज्य (पत्राने)
- २) सर्व विभागीय आयुक्त, विभागीय आयुक्त कार्यालये.
- ३) सर्व उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालये.
- ४) अभ्यासगटातील सर्व सदस्य. (नावाने)
- ५) निवड नस्ती कार्या क्र.आस्था-१४, ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, फोर्ट, मुंबई- ४०० ००९.